

TRYGVE BRATTELI

OSLO ARBEIDERPARTI
1. februar 1972

Jeg skal først si noen få ord om enkelte hovedproblemer i den saken vi har vært særlig opptatt av i senere tid; Norges forhold til Det europeiske fellesskap og det økonomiske samarbeid som nå er under omforming i Vest-Europa.

Stortingets vedtak
om EF

Med undertegningen sammen med de øvrige søkerlandene - Storbritannia, Irland og Danmark - av den såkalte forhandlingsprotokoll den 22. januar, har Regjeringen fullført Stortingets vedtak av 1962, 1967, 1970 og 1971 om at Norge skal forhandle med EF for å bringe på det rene/hvilke vilkår Norge kan bli medlem av denne samarbeidsorganisasjonen. Stortinget har hver gang med litt varierende, men alltid med et meget stort flertall, fattet vedtak om slike forhandlinger, etter tilrådinger fra skiftende regjeringer; Regjeringen Gerhardsen i 1962, Regjeringen Borten i 1967 og 1970 og endelig den nåværende regjering i 1971.

Regjeringserklæringen.

Da den nåværende regjering ble dannet, sa den i sin erklæring som ble behandlet i forbindelse med regjeringsdannelsen, at "Regjeringen vil på grunnlag av Stortingets vedtak slutføre forhandlingene med Det europeiske fellesskap. Den vil i denne sammenheng vurdere alle sider av markedsspørsmålet for å få klarlagt forutsetningene for norsk medlemskap. Stortinget vil bli holdt orientert om alle sider ved denne

saken. Regjeringen vil aktivt bidra til at det norske folk får pålitelige og allsidige informasjoner, der alle sider av spørsmålet blir belyst. Ved behandling av markedssaken vil Regjeringen legge avgjørende vekt på kravet om gode og trygge kår for de store folkegrupper, lønnstakere, jordbrukere og fiskere. Regjeringen forutsetter at det holdes en rådgivende folkeavstemming før Stortinget treffer sitt endelige vedtak.

Dette er så bekreftet igjen i den trontale som Regjeringen la fram i oktober 1971.

Undertegningen av forhandlingsprotokollen innebærer ingen rettslig forpliktelse til å tiltre traktatene om EF. Den gir uttrykk for Den norske regjeringens intensjoner om å sette i gang det forfatningsrettslige arbeid som vår grunnlov krever før ratifikasjonen eventuelt kan finne sted. Saken skal først behandles innenfor de store organisasjoner i nærings- og arbeidslivet og av de politiske partier. Folket skal i en rådgivende folkeavstemming gi uttrykk for om det tilbud som nå foreligger fra medlemslandene og de øvrige søkerland i EF kan godtas. Først da skal Stortinget ta den endelige bindende avgjørelse. Men før jeg kommer nærmere inn på behandlingsmåten, vil jeg si noen ord om det som er det økonomiske og politiske grunnlag i vårt land og i Vest-Europa for øvrig for det samarbeid som her er under utvikling.

Alle europeiske land stod like etter den andre verdenskrig overfor skjebnesvangre avgjørelser i forskjellige retninger. Og en kan si det forelå både positive og negative muligheter når det gjaldt den periode en skulle gå inn i.

Situasjonen etter
krigen.
Samarbeidet grunn-
legges.

Klarest fester en kanskje det i minnet når en erindrer de voldsomme følelsesmessige og nasjonale motsetninger krigen hadde etterlatt, som selvfølgelig lå bedre til rette for fortsatt strid, for revansj og hevntanker enn for samarbeid og avspenning.

Det som imidlertid ble utviklingen var at Vest-Europa tok det endelige bruddet med den nasjoanle isolasjonspolitik som hadde gitt grobunn for de mange økonomiske kriser, den sosiale stagnasjon og de politiske katastrofer i vår moderne historie. Vi fikk grunnfestet erkjennelsen av at økonomisk og sosial framgang i ett land må gå hånd i hånd med framgang i nabolandene. Vest-Europa ble samlet i en moderne velferdspolitik, grunnlagt på nasjonenes handel med hverandre, på industriell utbygging og på åpne, voksende og stabile økonomier. I det samarbeid som ble utviklet, vokste det fram en følelse av medansvar for hverandres utvikling.

år økonomiske politikk.

Når vi skulle forme en økonomisk politikk sterkere basert på planøkonomi, på full sysselsetting, på å hindre de store konjunkturrelle tilbakeslag som hadde vært en plage i hele tiden mellom de to verdenskrigene, så ble en fort klar over hvor avhengig utviklingen i et enkelt land - og ikke minst i et lite land - er av det som skjer andre steder. Og spesielt den nye politikks arkitekt, Erik Brofoss, var i meget høy grad klar over hvor viktig det var å forsøke å få til et slikt samarbeid mellom europeiske land at de ikke eksporterte nedgangstider og kriser til hverandre. At de tvert imot i kontakt og samarbeid søkte å legge

opp en slik politikk at de kunne gi impulser til hverandre til felles vekst og til utvikling i Vest-Europa.

Allerede disse beskjedne tanker om et samarbeid i Europa støtte på atskillig hånflir og motsigelser her i landet, og til dels fra krefter og kretser som den hele tid har stilt seg skeptisk til et slikt europeisk samarbeid.

Arbeiderpartiets
standpunkter.

I Norge har Arbeiderpartiet av våre politiske partier alltid hatt den klareste og mest positive innstilling til et slikt internasjonalt samarbeid. Det kan vi avlese av den praktiske historie om den debatt som har vært gjennom de siste 25 år omkring slike spørsmål. Men vi kan dessuten også avlese det av alle de programmer Arbeiderpartiet har hatt i de siste 25 år, for den saks skyld også før den tid.

Men allerede i arbeidsprogrammet i 1945 kom det klart fram at vi vil støtte alle tiltak som er egnet til å hindre hensynsløs maktpolitikk og fremme det internasjonale samarbeid på det økonomiske, sosiale og kulturelle området.

Vårt første store prinsippprogram etter krigen, fra landsmøtet i 1949, bygget på en sterk positiv innstilling til dette samarbeidet. Og så finner vi dette igjen konkret utformet og knyttet til de oppgaver som i hver periode var aktuelle og nødvendige, i alle programmer vi har vedtatt etter den annen verdenskrig, også i arbeidsprogrammet for 1970-73, det som gjelder for den perioden vi nå er inne i.

Der ble det blant annet sagt "at samling av

Europa er av sentral betydning både for vårt land og utviklingen i verden som helhet. Vi går derfor inn for fortsatt sterk innsats for europeisk samling. Norge må opprettholde søknaden om medlemskap i EEC og ta initiativ for å påvirke utviklingen i den retning vi ønsker."

Prinsippprogrammet av samme år uttrykker seg i samme retning, men noe mer generelt om det samme spørsmål.

Vi hadde denne saken oppe på landsmøtet i mai 1971, det siste landsmøtet vi hadde. Vi vil huske at det der ble en deling av landsmøtet. Et flertall gjorde det vedtak som er grunnlaget for sentralstyrets og Regjeringens arbeid, mens et mindretall den gang dissenterte i en mer reservert holdning til det spørsmål som nå er kommet i forgrunnen, nemlig spørsmålet om forhandlingene med De europeiske fellesskap.

Landsmøtet. mai 1971.

I flertallsinnstillingen - og følgelig i vedtaket - heter det bl.a. at "Landsmøtet gir sin tilslutning til at forhandlingene med Det europeiske fellesskap sluttføres, slik at vi kan få klarhet over hva norsk medlemskap i et utvidet fellesskap vil innebære. Det endelige standpunkt vil bli tatt først når alle sider ved markedsspørsmålet er klarlagt og drøftet i en bred, demokratisk saksbehandling i alle partiorganer."

Landsmøtevedtaket behandlet for så vidt også andre sider ved denne saken, både når det gjelder saksbehandlingen og sakens reelle innhold. Den behandlet også det som er Arbeiderpartiets politiske

premisser for et europeisk og internasjonalt samarbeid. Jeg går ikke i detaljer inn på det her, men bare presiserer at Arbeiderpartiets generelle mål i et samarbeid med andre land selvfølgelig er de samme hovedmål vi forfølger i vår egen politikk og i vårt eget land. Det er for å gjøre vilkårene lettere, for å løse det vi ser som sentrale og påtrengende oppgaver i vårt eget land at vi engasjerer oss i et internasjonalt samarbeid, fordi det i vår tid er slik at intet land er seg selv nok, og vi i så høy grad - det gjelder ikke bare små land, det gjelder i virkeligheten alle land i Europa - er avhengige av hva der skjer i andre land.

Fagorganisasjonen.

Når en tar den annen hovedgren av arbeiderbevegelsen, nemlig Landsorganisasjonen, vil en der - i likhet med partiet - kunne finne en sammenhengende kjede som alt i alt manifesterer en positiv holdning og en aktiv stillingtagen til et stadig videregående internasjonalt samarbeid. Det gjelder også for LO-vedtakenes vedkommende, både det samarbeidet staten står for og selvfølgelig i forbindelse med fagorganisasjonen også det samarbeidet som drives på det organisasjonsmessige plan og som også er i ferd med å få en ny utvikling i vår tid.

Uorsk skepsis til samarbeid.

Det var skepsis og forbeholdenhet i alle europeiske land til de konkrete samarbeidsoppgaver som ble tatt opp. Denne skepsis gjaldt også mellom de seks land, særlig den gang de forhandlet om en traktat. 13 års virke har fjernet denne tvil dem imellom; i dag er det de nye medlemmer som står overfor de

samme bekymringer.

Vi har i Norge som regel vært forbeholdne lengre enn andre steder. Vi var i begynnelsen imot innføring av frilister for import, imot et penge- og valuta-politisk samarbeid i Den europeiske betalingsunion og det var også fullt av betenkeligheter i mange kretser i vårt land til EFTA. Men når vi først var blit engasjert i dette samarbeidet, satte vi pris på det og beklaget at det opphørte.

Nordisk samarbeid.

La oss heller ikke et øyeblikk glemme at i 1950-årene møtte det nordiske samarbeidet opposisjon, innsigelser og protester i de samme tonelag og med den samme intensitet som der i dag fra visse grupper legges for dagen også når en diskuterer det europeiske samarbeidet.

Når en ikke kom til noe med det nordiske samarbeidet så var det fordi situasjonen her hjemme var den at Arbeiderpartiet og LO stod alene om det. Alle næringsorganisasjonene, bondeorganisasjonene, de borgerlige partiene og Kommunistpartiet var imot et slikt samarbeid etter de linjer som ble drøftet.

Mulig å gjennomføre
vår politikk i EF?

Det er blitt sagt i propagandaen imot norsk medlemskap i EF at Roma-traktaten bygger på en liberalistisk/kapitalistisk ideologi, og at den vil gjøre det umulig for oss å virkeliggjøre det sosialistiske samfunn som er vårt mål.

Vi møter her en bevisst forvrengning av det samarbeidssystem som er utviklet i Vest-Europa, og særlig et vrengebilde av de samfunn som De 6 har bygget opp. De og de paragrafer i Roma-traktaten

tillegges et innhold og en mening som de aldri har hatt, og som de seks land ikke noen intensjoner om å gi dem. Problemer som De 6 har i sine økonomier, i sine sosiale forhold, og som vi finner i alle moderne industrisamfunn i Norden, fremstilles som om de var blitt skapt av denne form for samarbeid mellom nasjonene.

Hva som står i juridiske dokumenter er selvfølgelig interessant. Der kan en jo også da spørre om det i det hele tatt er mulig å gjennomføre en sosialistisk utvikling i et land med en liberalistisk grunnlov. Det har nemlig vi. Det er ikke slike dokumenter som avgjør den levende utviklingen. Og all historisk og for den saks skyld - selv om det av og til går veldig tregt - all juridisk utvikling viser at det er paragrafene som må formes etter den levende utviklingen og ikke omvendt.

Vi kan være stolte over at de nordiske land er langt utviklet, langt avansert på en del områder, dog ikke i den grad enestående som vi ofte gjerne vil tro. Det finnes land ute i Europa som på visse områder er lengre fremskredet enn vi er det. Men det som allikevel for meg er det slående, det er at både når det gjelder disse landenes teknisk-økonomiske struktur når det gjelder de sosiale krefter som lever og virker der, når det gjelder de politiske og sosiale og kulturelle aspirasjoner i disse forskjellige grupper rundt i hele Vest-Europa, så er jo det som slår en: Det er ikke forskjell. Det er ikke det at de har forsverget seg til en merkelig liberalisme i Romatraktater

og at vi lever på et helt annet grunnlag. Det som slår en, er først og fremst hvor likt det er og hvor like de grunnleggende utviklingstendenser er i Vest-Europa på tross av forskjelligartede ting på disse områder i disse dokumenter.

Våre partifeller ute.

Våre partifeller innenfor den sosialdemokratiske bevegelse på kontinentet, lønnstakernes organisasjoner og den menige mann har et helt annet syn på det samarbeidet de er med i. Ingen av dem har noe ønske om å løsne båndene i det fellesskap som allerede eksisterer. Alle er de tilhengere av at dette fellesskapet skal utvides, og alle håper de at Storbritannia Irland, Danmark og Norge skal komme med i dette fellesskapet. Kan noen tro at de sosialdemokratiske partier, lønnstakerorganisasjoner og endog kommunistiske partiledere i de seks land går inn for å bevare og styrke dette fellesskap og utvikle videre dets demokratiske beslutningsorganer, dersom de mente at dette samarbeidet fører oss inn i et kapitalistisk/liberalistisk samfunn?

Forhandlingsresultatet.

Jeg kan ikke gå i detalj om det forhandlingsresultat som nå foreligger. Regjeringen vil gi en samlet vurdering av det i det dokument som vil bli fremlagt i Stortinget omkring midten av februar. Debatten om forhandlingene har på en ensidig og ganske gal måte blitt konsentrert om enkelte jordbruks- og fiskerispørsmål. Det er noe langt mer saken gjelder. Det er her spørsmål om på hvilket grunnlag vi skal føre videre den industrielle framgang i vårt samfunn i kommende ti-år. Vi må finne en samarbeidsform med

de land vi har knyttet vår økonomi til, som gjør det mulig i våre bedrifter å skape arbeidsplasser som kan bære et høyt lønnsnivå.

Den avtale vi tilbys gir vår industri et åpent marked til 250 millioner mennesker. Vi beholder frihandelen med de nåværende EFTA-land og får i tillegg den samme frie adgang til kontinentet. Våre bedrifter blir beskyttet av de samme regler om like og rettferdige konkurransevilkår som gjelder for andre lands bedrifter. Vår industri vil ta del i det industrielle utviklingssamarbeid som er i sin begynnelse, i miljøverntiltak og forskningsprosjekter.

Særordningen for jordbruket gir oss rett til å opprettholde de nåværende støtteordninger, bortsett fra kornordningen som i alle tilfelle er under omlegging. Melkesubsidiene vil fortsette og gir oss muligheter til å differensiere inntektsstøtten etter bruksstørrelse og distrikter.

Med markedsordningen for omsetning av fiskeprodukter vil vi få åpnet de europeiske markeder og være sikret at oppfanget fisk blir avsatt til avtalte, gode priser. Vi opprettholder våre fiskeriorganisasjoners virksomhet og vi vil ta del i en europeisk politikk for vern om ressursene i havet. I en særprotokoll om fiskerigrensen vil vi forbeholde fisket innenfor våre någjeldende 12 mil for vår egen kystbefolkning. Om denne protokoll, som juridisk har en gyldighet til utgangen av 1982, vil jeg si at ingen regjering i Fellesskapet eller i søkerlandene er av den oppfatning at fiskerigrensen skal falle

bort etter 1982. Jeg vil gjerne her referere til hva som er britenes vurdering. Statsminister Heath sa at britene regner det for lite sannsynlig at det blir noen vesentlige endringer i den ordning som nå er truffet. For Norge har vi gjennom vår særprotokoll og den erklæring de norske forhandlere avga i tilknytning til denne, fått særlige politiske og moralske garantier for at dette blir tilfelle for vårt vedkommende.

Alternativer.

Det har vært meget ønsketenkning om alternativer til det tilbud som nå foreligger. Man har hatt forestillinger om at vi skulle få de rettigheter til å markedsføre våre varer på andre lands markeder likeverdige med et medlemsland uten å ta del i samarbeidet for øvrig. Det er ikke på denne måte de vest-europeiske land samarbeider med hverandre. Det er ikke opp til oss fritt å velge hva vi vil samarbeide med EF om og hva vi vil holde for oss selv. Fellesskapets regjeringer har ansvar overfor sitt eget næringsliv og overfor andre industriland i og utenfor Europa.

Vil vi samarbeid med Vest-Europa, så må vi i utgangspunktet gå ut fra at også partier og mennesker, regjeringer og parlamenter i de øvrige europeiske land har noen erfaringer om, har noen idéer om, har noen retningslinjer for hvordan et slikt samarbeid kan drives. Vi er nødt til å snakke med de folk vi eventuelt vil tre i samarbeid med, både om målsettinger om former, om forpliktelser og om rettigheter i et slikt samarbeid.

Det er jo slik dette samarbeidet ble til mellom

dem som har drevet det lengst i Europa. Det er problemer av tilsvarende karakter som foreligger i dag når det har vært ført forhandlinger mellom Fellesskapet og de fire søkerland. Det er liknende problemer som foreligger i de videre forhandlinger med ikke-medlemskapssøkende land.

De ikke-medlemskapssøkende land har fått et tilbud om en begrenset frihandelsavtale. Det er bare den vi for tiden har å holde oss til av konkrete muligheter, når vi skal vurdere alternativer. Den har en generell beskyttelsesklauseul som gir muligheter for å kvoteregulere vår eksport, dersom konkurranseforholden for Fellesskapets produksjon blir vanskelig. Den har unntak og særordninger for visse varegrupper som er særlig viktige for oss, slik som fiskeprodukter, papir, jern og stål, ferrolegeringer, magnesium, oljeprodukter og en del andre produkter. Unntaksordningen omfatter norsk eksport for 4 milliarder kroner, tilsvarende 46 % av vår eksport til det utvidede EF. De rammer industribedrifter med mellom 30.000 og 40.000 ansatte, og de rammer våre 35.000 fiskere som ikke kommer med i EF's markedsordning.

for fremtidige vekst.

En frihandelsordning med EF etter dette opplegg vil ikke bare hemme eksporten fra de bedrifter vi har i dag. Den vil bryte med de perspektiver som vi hittil har bygget vår industrielle framgang på. Vår framtid ligger i en videreforedling av våre ressurser, ikke å være råvareprodusent. De framtidige vekstimpulser i vår økonomi kan ikke baseres på hittidige råstoffkilder og mindre bearbejdede produkter. Det er produksjon

basert på moderne vitenskap og teknologi, bearbeidede varer, som må være vekstelement i vår kommende industriproduksjon. Og her er det interessante tall fra EFTA-samarbeidet. Både til EFTA- og EF-land har vi hatt vekst i vår eksport i 1960-årene, sterkere til EFTA enn til EF. Men det som er mer slående, er at veksten i vår EFTA-eksport skjedde fortrinnsvis for bearbeidede industriprodukter, mens vi til EF økte vår tradisjonelle eksport av råvarer og mindre bearbeidede produkter.

Industriell framgang betyr endringer i næringenes relative betydning, i produksjonens sammensetning og i arbeidstakernes yrkesmessige gruppering. I alle industriland, under ulike økonomiske systemer og på ulike utviklingstrinn, er folk opptatt av de store skiftninger på arbeidsmarkedet, avfolkingen av distriktene, pressproblemer i industriområdene, behovet for voksenopplæring og usikkerheten om framtiden. Omstillingsproblemene i bedriftene og strukturendringene i næringslivet er felles for alle Vest-Europas regjeringer, og ingen landegrenser gir vern mot at de oppstår.

Strukturproblemene.

Men de kan håndteres på en bedre måte enn før dersom Vest-Europas regjeringer planmessig og i fellesskap forsøker å skaffe seg oversikt over hvilke strukturendringer som vil komme og møter dem med en planlagt politikk. Bare da kan regjeringene få herredømme over utviklingen, så ikke utviklingen får herredømme over regjeringene. Våre tiltak for å trygge arbeidsplassene, gjennom opprettelsen av et finansi-

eringsinstitutt for omstilling og vekst i industrien, gjennom et industriøkonomisk institutt, voksenopplæring og distriktspolitikk må utformes etter det som skjer i den verden som omgir oss. Det er på disse områder at landene i Fellesskapet nå er i ferd med å utforme sin politikk.

Behandlingen av
EF-saken.

Til slutt vil jeg si et par ord om behandlingen av denne saken i de konstitusjonelle organer, i folket og innenfor vårt parti.

Regjeringen vil nå behandle det dokument som skal framlegges for Stortinget. Det vil bli et omfattende dokument med en vurdering både av enkelthetene og av helheten i det som her foreligger. På dette trinn må selvfølgelig Regjeringen gi en tilrådin til Stortinget. Så vil Stortinget behandle saken, og Stortinget skal vedta rådgivende folkeavstemming og fastsetter tidspunktet for denne. Deretter skal, etter våre konstitusjonelle regler, Stortinget treffe endelig vedtak i saken.

I løpet av den samme tidsperiode vil de politiske partier og organisasjoner behandle saken både lokalt og sentralt. Det vil bli ekstra landsmøter i flere partier. Vi har gitt forhåndsvarsel om ekstra landsmøte i vårt eget parti. Det er i denne ratifikasjonsprosess at mulighetene foreligger for en bred demokratisk behandling av hele denne saken, den som skal føre fram til folkeavstemmingen og føre fram til Stortingets endelige vedtak.

Jeg er fullt oppmerksom på de vanskeligheter det er for ethvert parti å behandle en sak av denne

karakter. Av de norske partier har kanskje, når alt kommer til alt, Arbeiderpartiet hittil kommet best gjennom denne behandling av saken. Og jeg vil her gjerne understreke noe som har bud til oss alle. Dette er en sak som ikke har noe utspring i særnorsk utvikling. Dette er en sak som er oppstått fordi vi lever i en tidsperiode da denne utvikling er satt i gang i Europa, og Europa endrer form på en slik måte at også vårt land må vurdere hvordan vi skal stille oss til det.

Et politisk parti som mener det har en gjerning å gjøre, kan ikke slippe fra en slik sak bare ved å skyve den fra seg, ved å vende ryggen til den. Vi er nødt til å bidra til å finne fram til en løsning av vårt lands og vårt folks forhold til den utvikling som her er i gang. Det er klart at et stort parti som Arbeiderpartiet kan ikke unngå å stå sentralt i behandlingen av en slik sak. Men det har det bud til oss alle at vi her, ikke minst sett i denne sammenheng, søker å bidra til å behandle saken på en slik måte at vi kan finne fram til en forsvarlig løsning for vårt land. Samtidig har det bud til oss at vi behandler saken innenfor vår egen organisasjon på vårt eget demokratiske grunnlag og på en måte som ikke fører til sår i vårt eget parti. Det er i den grad en allierer seg med kretser som generelt sett ikke har noe med Arbeiderpartiet og arbeiderbevegelsen å gjøre, og til dels opptrer i fronter sammen med dem, blant annet mot partiets organer og vedtak, at det kan oppstå vanskeligheter i behandlingen av denne saken. Ikke på grunn av de meningene som hevdes, men

på grunn av selve den måten å gripe saken an på. Vi kan komme gjennom denne behandling og stadig ha et arbeidsført parti til å ivareta de oppgaver og det ansvar vi har i forhold til - som det står i vedtaket fra Landsmøtet og i Regjeringens erklæring - først og fremst de store folkegruppene, for lønns- takere, arbeidere og bønder. Det er, og må være, siktepunktet i enhver stor sak, hva enten det er en norsk sak eller som det her er, en internasjonal sak vi skal behandle og ta standpunkt til.